Diagnoza potencjału, zasobów i potrzeb w zakresie kultury w gminie Kolno

Badanie zrealizowane w ramach projektu „Nasz mały wielki świat – zmieniajmy go na lepsze” finansowanego w ramach programu DOM KULTURY+ Inicjatywy Lokalne 2017

Wykonawca: Fundacja Laboratorium Badań i Działań Społecznych SocLab

na zlecenie Centrum Kultury Gminy Kolno

Autorzy: dr Maciej Białous, Agnieszka Maszkowska

Spis treści

Wprowadzenie 3
Analiza danych zastanych 4
Gmina Kolno na tle podobnych jednostek samorządu terytorialnego 4
Działalność organizacji pozarządowych w zakresie kultury 8
Badanie ilościowe 9
Badanie jakościowe 24
Analiza potencjałów i zasobów w gminie Kolno 26
Potencjał społeczny 26
Kluczowe wydarzenia kulturalne 27
Potencjał przyrodniczy i turystyczny 28
Potencjał infrastrukturalny 28
Ocena aktywności społeczno-kulturalnej mieszkańców 30
Potrzeby i oczekiwania mieszkańców 30
Wnioski i rekomendacje 31
Załączniki 35

Wprowadzenie

Niniejsza publikacja powstała w ramach realizowanego w gminie Kolno programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2017, finansowanego przez Narodowe Centrum Kultury. Jej głównym celem jest zaprezentowanie wyników badań dotyczących lokalnych zasobów i inicjatyw mieszkańców w zakresie kultury.

Badania zostały przeprowadzone w gminie Kolno wiosną 2017 roku. Dbając o trafność i rzetelność wyników, zespół badawczy skonstruował i przeprowadził je w oparciu kilka metod i technik badawczych, które zostaną syntetycznie opisane poniżej. Po pierwsze, dokonano analizy danych zastanych, przede wszystkim statystyk gromadzonych przez Główny Urząd Statystyczny oraz Krajowy Rejestr Sądowy. Ponadto przeprowadzono szereg kwestionariuszowych wywiadów ilościowych wśród mieszkańców gminy. Ich celem było zebranie informacji dotyczących postaw badanych mieszkańców wobec kultury w gminie, oceny możliwości jej rozwoju, opinii na temat obecnej oferty oraz infrastruktury kulturalnej. Kwestionariusz w formie papierowej lub elektronicznej wypełniło 70 mieszkańców gminy. Należy zwrócić uwagę, że dobór próby do badania był niereprezentatywny, a więc wniosków z niego nie powinno wyciągać się na całą populację gminy (więcej informacji na ten temat znaleźć można w odpowiedniej części publikacji). Można jednak uznać, ze omawiane wyniki stanowią swoisty portret tej części mieszkańców gminy, która jest bardziej zainteresowana sprawami kultury.

Zespół badawczy wespół z kadrą Centrum Kultury Gminy Kolno (CKGK) wykorzystał również techniki jakościowe. W pięciu miejscowościach na terenie gminy zostały przeprowadzone spotkania warsztatowe z zainteresowanymi mieszkańcami na temat lokalnych potencjałów kultury. W czasie spotkań analizowano zasoby i potencjały poszczególnych miejscowości oraz całej gminy w obszarze kultury, próbowano również ustalić potrzeby i oczekiwania uczestników w zakresie oferty kulturalnej.

Struktura publikacji wynika ze zróżnicowania opisanych wyżej metod. W pierwszej kolejności zostaną opisane syntetyczne, ilościowe wskaźniki uzyskane z dostępnych publicznie źródeł. Następnie zostaną omówione wyniki wywiadów kwestionariuszowych, a w ostatniej części wyniki badań jakościowych (spotkań warsztatowych).

Analiza danych zastanych

Omówienie wyników badań potencjałów kultury w gminie Kolno nieprzypadkowo rozpocznie się od analizy statystyk publicznych. Tego rodzaju dane z pewnością mają swoje wady: mogą być np. niekompletne, przestarzałe lub opisywać stan faktyczny tylko powierzchownie, pozostawiając wrażenie, że znajdują się gdzieś „obok prawdy". Dane takie mają jednak również istotne zalety. Po pierwsze, pozwalają spojrzeć na badany obszar – w tym przypadku na społeczność gminną – z możliwie dużego dystansu, a więc ponad perspektywą jednostek zaangażowanych bezpośrednio w życie kulturalne. Po drugie, statystyki umożliwiają dokonywanie porównań (np. z sytuacją w innych gminach o podobnym profilu), co często pomaga lepiej ocenić i zrozumieć dane zebrane innymi metodami (np. podczas wywiadów lub warsztatów).

Poniżej zostaną zaprezentowane wyniki analizy danych zastanych dotyczących stanu kultury w gminie Kolno na podstawie informacji udostępnianych przez Główny Urząd Statystyczny oraz Krajowy Rejestr Sądowy.

Gmina Kolno na tle podobnych jednostek samorządu terytorialnego

Z pewnością jednym z najważniejszych czynników decydujących o charakterze gminy jest jej „obwarzankowy" charakter. Gmina wiejska Kolno otacza bowiem gminę miejską, będącą jednocześnie stolicą powiatu. Wydaje się, że położenie gminy wokół ponad dziesięciotysięcznego miasta stanowiącego centrum zarówno w sensie geograficznym jak i ekonomicznym, potencjalnie może wpływać na lokalną kondycję i dynamikę kultury.

Chcąc dowiedzieć się więcej na temat lokalnych możliwości i ograniczeń rozwoju kultury, warto więc porównać statystyczne wskaźniki dotyczące stanu kultury w gminie Kolno z innymi gminami w województwie podlaskim, które spełniają następujące warunki: 1. Są jednostkami samorządu terytorialnego (JST) o podobnym statusie, a więc „obwarzankowymi" gminami wiejskimi usytuowanymi wokół miast powiatowych; 2. Mają stosunkowo podobną liczbę ludności, według danych z 2015r. pomiędzy 6,2 tysięcy a 10,8 tysięcy mieszkańców (w Kolnie blisko 8,8 tys.); 3. Charakteryzują się podobną gęstością zaludnienia (w trzech z czterech porównywanych gmin w granicach 27-31 osób na km^2. Na podstawie tak ustalonych kryteriów,

gminami które najbardziej przypominają swoim profilem gminę Kolno są w województwie podlaskim gminy wiejskie Siemiatycze i Zambrów. Ponadto, do porównania wybrano również położoną stosunkowo blisko Kolna gminę wiejską Łomża[1]. Dane użyte do porównań zostały pozyskane z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS). Ponieważ dane za rok 2016 r. były w momencie przeprowadzania analizy dostępne tylko dla niektórych wskaźników, dla ułatwienia porównań wszystkie przytoczone niżej informacje dotyczą roku 2015. W tabeli poniżej przedstawiono podstawowe dane dotyczące gmin.

Tabela 1. Charakterystyka porównywanych gmin według danych za 2015 r.

Gmina wiejska	Liczba mieszkańców	Powierzchnia (km^2)	Gęstość zaludnienia na km^2	Liczba mieszkańców miasta-centrum
Kolno	8751	281	31	10483
Siemiatycze	6158	227	27	14684
Zambrów	9010	299	30	22206
Łomża	10835	207	52	62737

Źródło: BDL GUS, opracowanie własne

Stan kultury w danej JST oraz możliwości jej rozwoju z pewnością w istotnym stopniu zależą od budżetowych wydatków samorządu na cele związane z kulturą. Wskaźniki dotyczące wydatków porównywanych gmin znajdują się w Tabeli 2.

Tabela 2. Wydatki budżetowe gmin na cele związane z kulturą w 2015 r.

Gmina wiejska	Wydatki budżetu gminy na kulturę (w procentach)	Wydatki budżetu na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego bez wydatków inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)
Kolno	2,2	69,0
Siemiatycze	1,3	53,3
Zambrów	2,1	29,9
Łomża	2,9	68,2

Źródło: BDL GUS, opracowanie własne

[1] Która, dla ścisłości, nie ma kształtu obwarzanka wokół miasta Łomża, jednak została zaliczona do tej samej kategorii ze względu na posiadanie siedziby poza swoim terytorium (tj. w mieście Łomża). Por. prezentację Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji *Polskie obwarzanki,* http://www.lzg24.pl/sites/default/files/ministerstwo.pdf

Porównanie pokazuje, że w gminie Kolno odsetek wydatków na kulturę z budżetu gminy był w 2015 r. przeciętny, zbliżony do wyniku Zambrowa. Był też nieznacznie niższy od mediany dla wszystkich gmin wiejskich województwa podlaskiego, wynoszącej w tym czasie 2,5%. Biorąc jednak pod uwagę różny poziom budżetów w poszczególnych gminach, warto zwrócić szczególną uwagę na wskaźniki relatywizowane, to znaczy odnoszące się do środków budżetowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy. Gmina Kolno wydała w 2015 r. na kulturę 69 zł na każdego mieszkańca. Jest to wynik najwyższy wśród porównywanych gmin, zbliżony do kwoty osiągniętej przez gminę Łomża i ponad dwukrotnie wyższy niż w gminie Zambrów. Jest to jednocześnie o około 10 zł mniej niż wynosi mediana dla gmin wiejskich w województwie podlaskim. O ile więc wydatki na kulturę w gminie Kolno są stosunkowo wysokie w porównaniu z trzema gminami „obwarzankowymi", o tyle wszystkie one wydają na kulturę mniej niż przeciętna gmina wiejska w województwie podlaskim. Fakt ten może wiązać się właśnie z funkcjonowaniem dużych ośrodków miejskich w bezpośrednim sąsiedztwie, stanowiących alternatywne centra kultury dla mieszkańców gmin wiejskich.

Dane GUS pozwalają również na porównanie wskaźników odnoszących się do działalności lokalnych instytucji kultury. Dane dotyczące ośrodków kultury dostępne były tylko dla gmin Kolno oraz Łomża i zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 3. Działalność domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic w 2015 r.

Gmina wiejska	Imprezy ogółem	Uczestnicy imprez ogółem	Grupy artystyczne	Członkowie grup artystycznych	Występy zespołów amatorskich	Koła, kluby ogółem	Członkowie kół, klubów ogółem
Kolno	3	193	3	42	13	5	70
Łomża	15	420	4	39	4	2	29

Źródło: BDL GUS, opracowanie własne

Statystyki pokazują, że choć w gminie Łomża zadeklarowano w badanym okresie pięciokrotnie większą liczbę imprez, to frekwencja na nich była tylko nieco dwa razy wyższa niż w Kolnie. W obu zresztą przypadkach jest to frekwencja stosunkowo niska. W porównaniu z Łomżą, Kolno wydaje się natomiast gminą z nieco lepiej zorganizowanym oddolnym ruchem artystycznym. W badanym okresie odnotowano więcej występów zespołów amatorskich, więcej kół i klubów oraz ich członków. Może to sugerować stosunkowo wysoki potencjał

kulturotwórczy mieszkańców gminy Kolno, który mógłby posłużyć rozwojowi kultury w społeczności lokalnej.

Inną grupą wskaźników, na podstawie których można porównać potencjał kulturowy społeczności są wskaźniki czytelnictwa, odnoszące się do funkcjonujących w każdej gminie w Polsce bibliotek. Co prawda, współczesne czytelnictwo przejawia się w bardzo zróżnicowanych, często zindywidualizowanych formach (np. dzięki rozpowszechnieniu Internetu, e-booków, audiobooków), niemniej informacje na temat działalności bibliotek mogą być odzwierciedleniem siły związku mieszkańców społeczności z lokalnymi instytucjami kultury.

Tabela 4. Działalność bibliotek w 2015 r.

Gmina wiejska	Ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z filiami)	Księgozbiór na 1000 ludności	Czytelnicy bibliotek na 1000 ludności	Wypożyczenia na 1 czytelnika w woluminach
Kolno	2188	3938	70	18,4
Siemiatycze	3079	4202	62	34,2
Zambrów	9010	908	17	17,5
Łomża	2167	10189	164	24,8

Źródło: BDL GUS, opracowanie własne

Tabela pokazuje, że Kolno, w porównywanej grupie gmin ma dość dobrze rozbudowaną infrastrukturę biblioteczną mierzoną liczbą ludności przypadającą na każdą placówkę[2]. Przewaga ta nie jest jednocześnie tak widoczna w przypadku innych wskaźników. Wielkość księgozbioru i liczba czytelników w Kolnie porównywalna jest do Siemiatycz, ale zdecydowanie niższa niż w Łomży. Ponadto, liczba wypożyczeń, która pokazuje aktywność czytelników, jest niska i zbliża się do poziomu słabo wyposażonej i trudno dostępnej biblioteki w gminie Zambrów.

Porównanie podstawowych wskaźników funkcjonowania kultury pokazuje, że stan kultury w gminie Kolno, w porównaniu z innymi gminami „obwarzankowymi" jest przeciętny lub dobry, chociaż w szerszym kontekście gmin wiejskich województwa podlaskiego Kolno może wypadać nieco poniżej przeciętnej. Potencjalnie ciekawym punktem odniesienia dla gminy Kolno może być pobliska gmina Łomża, która w wielu aspektach wykazuje się

[2] W gminie Kolno są to biblioteka centralna w Czerwonem oraz punkty biblioteczne w Borkowie, Lachowie i Zabielu.

podobnymi lub wyższymi wskaźnikami. Podobieństwo położenia obu gmin w pobliżu ośrodków miejskich mogłoby – być może – stać się punktem wyjścia do wymiany doświadczeń, tworzenia działań partnerskich lub pozytywnie rozumianej konkurencji w rozwoju oferty kulturalnej.

Działalność organizacji pozarządowych w zakresie kultury

Dane znajdujące się w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS)[3] wskazują, że w gminie Kolno jest obecnie zarejestrowanych 13 organizacji pozarządowych (w większości Ochotniczych Straży Pożarnych), dla których przynajmniej jednym z obszarów działania jest szeroko rozumiana kultura. Oczywiście, słabością danych zebranych w ten sposób jest fakt, że nie wszystkie zarejestrowane organizacje rzeczywiście działają. Ponadto, bazy obejmują jedynie organizacje formalnie zarejestrowane, pomijając nieformalną, oddolną działalność mieszkańców, nieraz bardzo widoczną i skuteczną. Niemniej jednak analiza danych dostępnych w tych bazach pozwala w pewnym przybliżeniu scharakteryzować potencjał lokalnego trzeciego sektora działającego na rzecz kultury. Do analizy włączono również 10 organizacji zarejestrowanych w mieście Kolno, ponieważ niektóre z nich – jak zostało zaprezentowane w dalszej części tekstu – są postrzegane przez mieszkańców gminy Kolno jako działające na ich terenie na rzecz rozwoju kultury.

Baza KRS pozwala na wgląd w dane osób zajmujących stanowiska w zarządach fundacji i stowarzyszeń. Z pewnością trudno jest wnioskować na tej podstawie o wszystkich osobach zaangażowanych w działania danej organizacji, bądź też ocenić stopień aktywności poszczególnych członków, niemniej jednak warto przyjrzeć się samej strukturze demograficznej zarządów organizacji pozarządowych. Można bowiem w przybliżeniu uznać, że osoby pełniące funkcje w organizacjach – nawet jeśli nie są najaktywniejszą grupą działaczy, przerzucając na przykład część obowiązków na młodych wolontariuszy – inicjują, zatwierdzają lub kontrolują działania swoich organizacji, tym samym współtworząc lokalne życie kulturalne. Dla wszystkich analizowanych organizacji pozarządowych obliczono wartość mediany członków ich zarządów. Wyniki przedstawia tabela poniżej.

[3] Za serwisem mojepanstwo.pl

Tabela 5. Mediana wieku członków zarządów organizacji pozarządowych w gminie Kolno

	Wiek				
	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Liczba organizacji	1	4	12	5	1

Źródło: KRS, opracowanie własne.

Tabela pokazuje, że mediany wieku członków zarządów w badanych organizacjach pozarządowych przypominają rozkład normalny. Takie wyniki mogą sugerować, że w lokalnym środowisku pozarządowym reprezentowane są zróżnicowane grupy wiekowe, chociaż najsilniej reprezentowane jest pokolenie czterdziestolatków. Jeśli chodzi o udział płci wśród badanej grupy, to, wyłączając typowo zmaskulinizowane Ochotnicze Straże Pożarne (97% mężczyzn w zarządach), nie zaznacza się wyraźna przewaga którejkolwiek z płci wśród członków zarządu organizacji pozarządowych (kobiety stanowią 54%).

Pomimo faktu, że przytoczone informacje nie pozwalają na stworzenie dokładnego profilu przedstawiciela trzeciego sektora w gminie i mieście Kolno, wydaje się, że w sferze kultury działa przynajmniej kilkadziesiąt osób z różnych pokoleń, z przewagą osób w średnim wieku i różnej płci. Z pewnością jest to dość istotny potencjał, który należy brać pod uwagę przy projektowaniu lokalnej polityki kulturalnej.

Badanie ilościowe

Jednym z elementów badania był wywiad kwestionariuszowy przeprowadzony wśród mieszkańców gminy. Kwestionariusz do samodzielnego wypełnienia dystrybuowano wśród mieszkańców w dwóch wersjach: papierowej oraz jako link do badania internetowego. Dobór próby badawczej nie był reprezentatywny, co oznacza, że nie wszyscy mieszkańcy gminy mieli szansę wzięcia udziału w badaniu. Kanały dystrybucji (ankiety wyłożone w instytucjach publicznych, na spotkaniach i innych wydarzeniach organizowanych przez instytucje kultury, poczta pantoflowa) sprawiały, że kwestionariusz docierał prawdopodobnie do osób nie tylko zainteresowanych kwestiami kultury, ale również stosunkowo aktywnych w życiu społeczności. Należy więc jeszcze raz podkreślić, że przedstawionych poniżej wyników nie należy rzutować na całą populację gminy. Badanie przeprowadzono w kwietniu 2017 roku, w tym czasie uzyskano 70 wypełnionych kwestionariuszy.

Respondenci w pierwszej kolejności zostali zapytani o ogólną wiedzę na temat oferty kulturalnej w gminie Kolno oraz jej ocenę. Można się spodziewać, że w badanej grupie znalazły się osoby ponadprzeciętnie zainteresowane i zaangażowane w sprawy kultury. Przypuszczenie takie potwierdza rozkład odpowiedzi na pytanie o znajomość lokalnej oferty kulturalnej. Wśród badanych 70 osób, tylko 6 (8,6%) uznało, że zna ją słabo lub bardzo słabo, natomiast 43 osoby (61,4%) zadeklarowało dobrą lub bardzo dobrą znajomość lokalnej oferty.

Ogólna ocena rozpoznanej przez nich oferty okazała się bardzo przychylna. Ponad 80% respondentów ocenia ją dobrze lub bardzo dobrze, nieco ponad 5% słabo lub bardzo słabo. Dokładny rozkład wyników przedstawia wykres poniżej.

Wykres 1. Jak ogólnie ocenił(a)/by Pan(i) ofertę kulturalną w gminie Kolno?

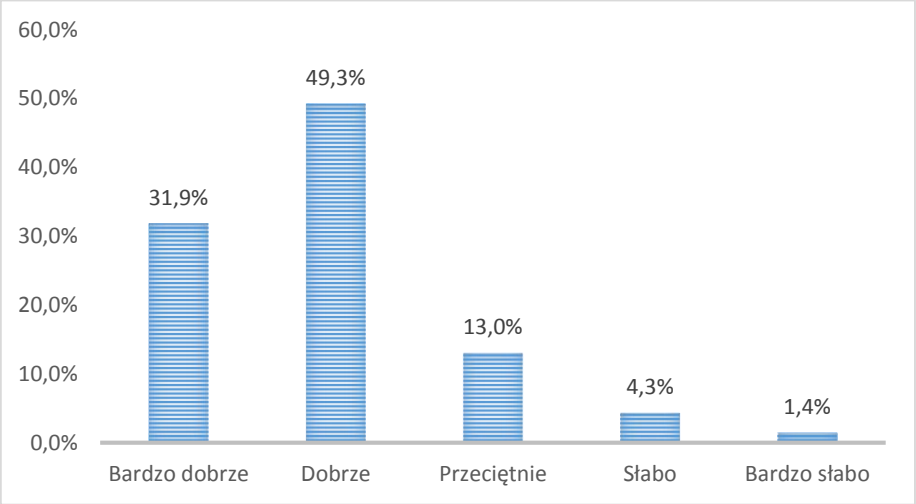

Źródło: opracowanie własne, N=69[4]

W badanej grupie można zaobserwować pewną korelację (r Pearsona = 0,39)[5] pomiędzy deklarowanym poziomem znajomości oferty, a jej oceną. Oznacza to, że osoby lepiej znające ofertę kulturalną w gminie Kolno, nieco częściej wypowiadały się o niej pochlebnie.

Kolejne pytania w kwestionariuszu dotyczyły praktyk uczestnictwa w kulturze. Na tej podstawie próbowano ustalić jak często badani korzystają z wydarzeń kulturalnych, na jakie wydarzenia uczęszczają najchętniej, a jakich im brakuje, czy korzystają z oferty kulturalnej w

[4] Wartość N oznacza liczbę odpowiedzi na konkretne pytanie. Różni się ona w poszczególnych przypadkach, ponieważ w ankietach wypełnianych samodzielnie niektórzy badani pozostawili część pytań bez odpowiedzi. Papierowa wersja ankiety, ze względu na ograniczenia techniczne, nie zawierała również wszystkich pytań dostępnych w badaniu internetowym.

[5] Wskaźnik r Pearsona przyjmuje wartości od 0 do 1, gdzie 0 oznacza całkowity brak korelacji, a 1 pełną korelację.

poszczególnych miejscowościach w gminie. Większość badanych (60%) deklaruje, że uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych nie częściej niż kilka razy do roku, a więc niezbyt często. Grupa korzystająca z oferty kulturalnej najczęściej, przynajmniej raz w miesiącu to niecałe 20%. Szczegółowe wyniki przedstawia wykres poniżej.

Wykres 2. Jak często uczestniczy Pan(i) w wydarzeniach kulturalnych?

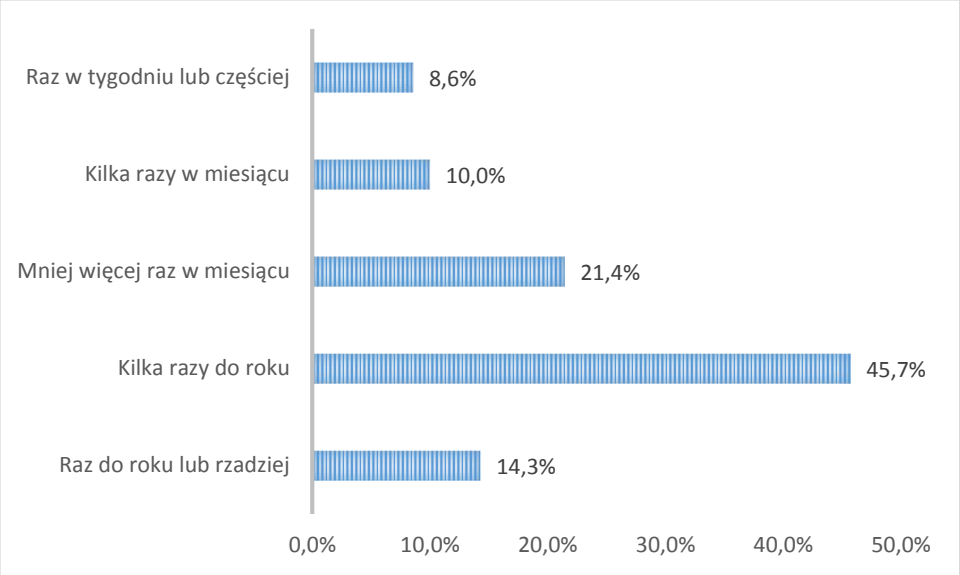

Źródło: opracowanie własne, N=70.

Można przypuszczać, że odsetek najbardziej aktywnych odbiorców kultury w całej społeczności gminy Kolno jest jeszcze niższy. Trudno jest jednocześnie wnioskować o tego przyczynach. Z pewnością należy wziąć pod uwagę specyfikę gminy, związanej z działalnością rolniczą, która nie sprzyja regularnemu, intensywnemu uczestnictwu w wydarzeniach kulturalnych. Do innych powodów może należeć nieodpowiednia ilościowo lub jakościowo oferta kulturalna, bądź też niski poziom wiedzy o wydarzeniach. W badanej grupie zauważono korelację pomiędzy częstotliwością uczestnictwa w kulturze, a pozytywną opinią o ofercie (r Pearsona = 0,36), co oznacza, że osoby aktywniej uczestniczące w wydarzeniach, miały częściej lepsze zdanie o całej ofercie. W związku z tym wydaje się, że poszerzenie oferty w sposób, który trafiłby do oczekiwań szerszej grupy mieszkańców gminy, mogłoby jednocześnie wpłynąć pozytywnie na ogólną częstotliwość uczestnictwa w wydarzeniach.

Badani zostali również zapytani, gdzie najczęściej uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych. Zdecydowana większość, niemal 80% badanych, najczęściej uczestniczy w imprezach na terenie gminy Kolno. Wśród pozostałych, równa część badanych najczęściej

uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych w mieście Kolno oraz w innych miejscowościach. Odpowiedzi na to pytanie zostały zaprezentowane na wykresie poniżej.

Wykres 3. Jak często uczestniczy Pan(i) w wydarzeniach kulturalnych?

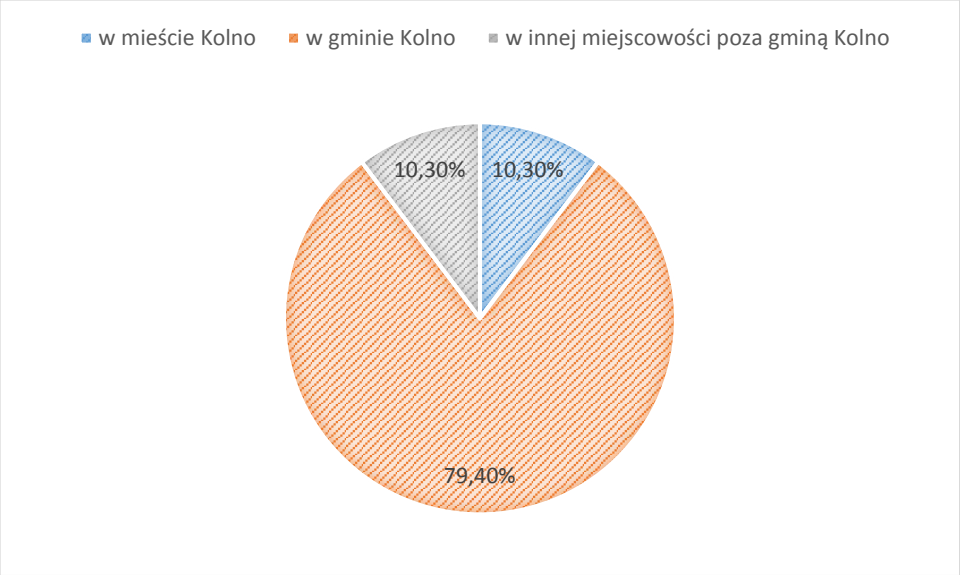

Źródło: opracowanie własne, N=68.

Liczebność odpowiedzi wskazujących na miejscowości poza gminą Kolno jest bardzo niewielka i trudno jest wyciągać na ich podstawie kategoryczne wnioski. Niemniej warto zwrócić uwagę, że ta grupa respondentów niżej oceniała ofertę kulturalną w gminie Kolno. W skali pięciostopniowej, gdzie 1 oznacza bardzo słabo, a 5 bardzo dobrze, średni wynik dla tych badanych wyniósł 3,36; podczas gdy dla osób najczęściej uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych w gminie Kolno średni wynik wyniósł 4. Można więc przypuszczać, że kilkunastoprocentowa grupa badanych aktywnie poszukuje i ma możliwości uczestnictwa w atrakcyjniejszej, ich zdaniem, ofercie kulturalnej poza gminą Kolno. Z drugiej strony należy zwrócić uwagę, że pomimo funkcjonowania geograficznego i ekonomicznego centrum w postaci miasta Kolno, wokół którego położona jest badana gmina wiejska, jego wpływ na aktywność kulturalną mieszkańców gminy pozostaje ograniczony. Mówiąc prościej, miasto nie zagospodarowuje większości aktywności kulturalnej badanych mieszkańców okolicznych wsi.

Badani zostali zapytani również o to, w jakiego rodzaju wydarzeniach kulturalnych w gminie Kolno biorą udział najchętniej. Zdecydowanie najczęstszą kategorią, wskazaną przez

83% badanych, były festyny i pikniki. 56% respondentów wymieniło również koncerty i występy estradowe. Wyniki te pokazują, że największą popularnością cieszą się duże wydarzenia o charakterze kulturalno-rozrywkowym, organizowane w większości przypadków w sezonie letnim. W dalszej kolejności pojawiły się kategorie, które zwyczajowo uznaje się za nieco bardziej wymagające od odbiorców, skłaniające do refleksji lub aktywnego udziału – warsztaty (31% badanych) oraz wystawy (23% badanych). Po kilkanaście procent głosów zebrały wydarzenia w kategoriach: dancingi, potańcówki, dyskoteki; spotkania autorskie; spektakle oraz pokazy filmów. Wyniki zostały zaprezentowane na wykresie poniżej.

Wykres 4. Na jakiego typu wydarzenia kulturalne organizowane na terenie gminy Kolno uczęszcza Pan(i) najchętniej?

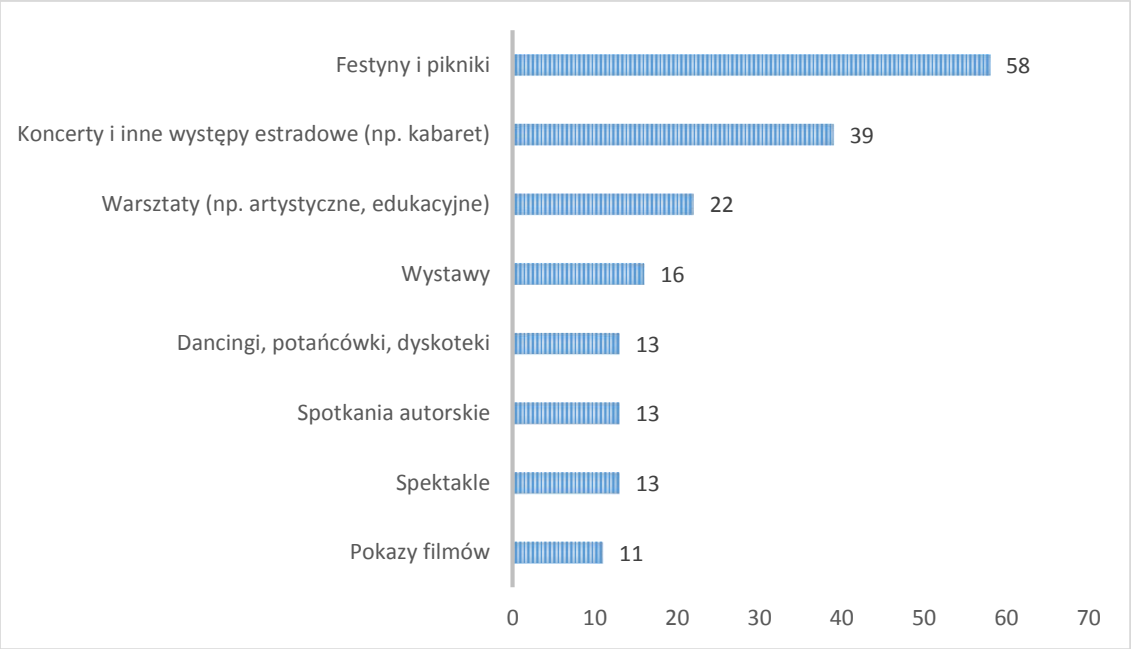

Źródło: opracowanie własne, N=70[6]

Deklaracje przedstawione powyżej zostały następnie porównane w dwóch grupach. W pierwszej znaleźli się badani aktywniej uczestniczący w kulturze (przynajmniej raz w miesiącu), w drugiej zaś pozostali. Okazuje się, że preferencje badanych nie różnią się prawie w ogóle, bez względu na to jak często korzystają z oferty. Jedyna wyraźna różnica pojawiła się w przypadku kategorii wystawy – z przyjemnością uczęszcza na nie 12% aktywniejszych i tylko 6% mniej aktywnych badanych. Być może jest to związane z faktem, że wystawy często

[6] Każdy badany mógł udzielić dowolną liczbę odpowiedzi.

uważane są za stosunkowo trudne lub nudne formy kontaktu z kulturą, co może zniechęcać osoby mniej przyzwyczajone do uczestnictwa w tego rodzaju wydarzeniach.

Kolejne pytanie miało na celu ustalenie jakiego typu wydarzeń kulturalnych brakuje badanym najbardziej. Wśród najczęściej wybieranych odpowiedzi ponownie znalazły się kategorie: koncerty i inne występy estradowe oraz festyny i pikniki. Można więc przypuszczać, że badani mieszkańcy gminy oczekują większej liczby wydarzeń w znanej im już i lubianej przez nich konwencji. Na uwagę zasługuję natomiast wysoka liczba wskazań w kategorii pokazy filmowe, których brakuje blisko 30% respondentów. Stosunkowo nisko uplasowały się kategorie takie jak wystawy, warsztaty, spotkania autorskie. Warto dodać, że przy tym pytaniu nie zauważono różnic w związku z płcią, wiekiem i wykształceniem respondentów – oczekiwania wobec oferty rozkładają się podobnie w każdej z wymienionych wyżej kategorii.

Wykres 5. Jakiego typu wydarzeń kulturalnych na terenie gminy Kolno brakuje Pan(i) najbardziej?

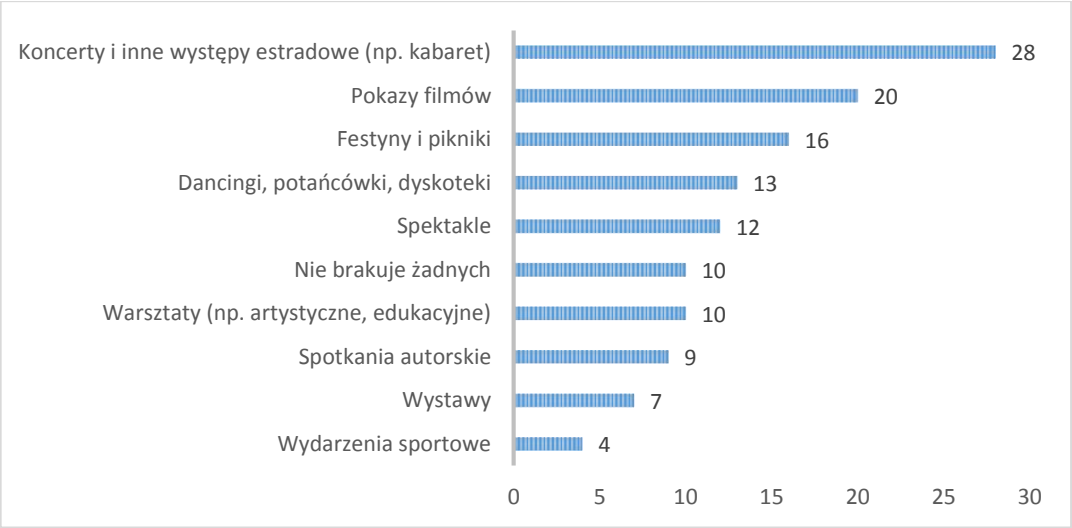

Źródło: opracowanie własne, N=70[7]

Badani zostali również dodatkowo zapytani co mogłoby ich skłonić do częstszego uczestnictwa w kulturze w gminie Kolno. Spośród dostępnych odpowiedzi trzy kategorie zdobyły podobną liczbę odpowiedzi. Wyniki zostały przedstawione na wykresie poniżej.

[7] Każdy badany mógł udzielić dowolną liczbę odpowiedzi.

Wykres 6. Co mogłoby skłonić Pana/Panią do częstszego uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w gminie Kolno?

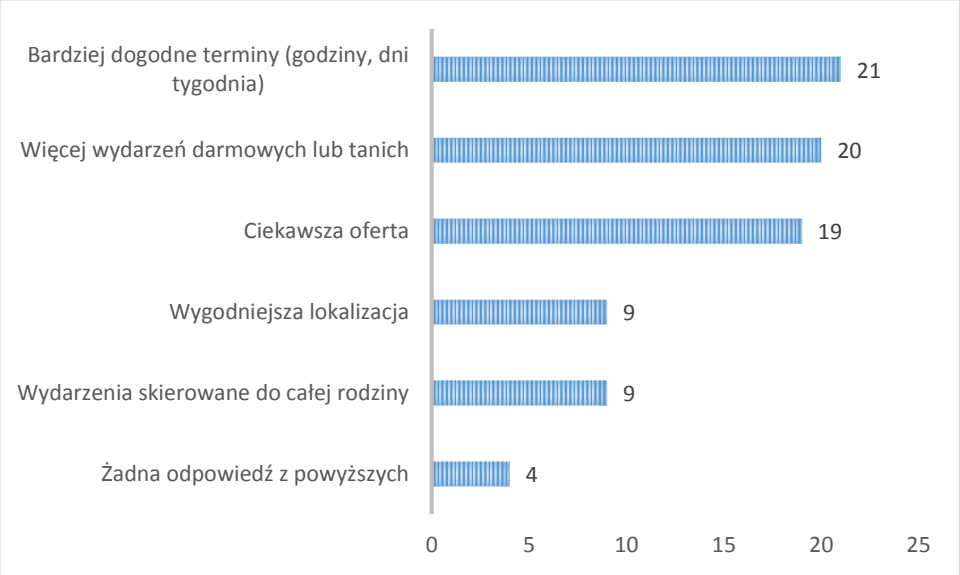

Źródło: opracowanie własne, N=55[8]

Prócz atrakcyjności oferty, najczęstsze odpowiedzi wskazywały na kwestie cen uczestnictwa w kulturze oraz dogodnych terminów wydarzeń. Warto podkreślić, że ograniczenia związane z czasem oraz pieniędzmi należą do najczęściej pojawiających się w badaniach kultury wyjaśnień braku uczestnictwa w wydarzeniach. Można przypuszczać, że przynajmniej w niektórych przypadkach mogą to być po prostu wygodne usprawiedliwienia, niemniej planując rozwój aktywności kulturalnej w społeczności lokalnej należy wziąć to pod uwagę.

Osobne pytanie dotyczyło uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w poszczególnych miejscowościach gminy Kolno. Miało ono na celu zebranie dodatkowych informacji dotyczących zróżnicowania oferty kulturalnej w przestrzeni gminy, ale również gotowości odbiorców do aktywnego poszukiwania oferty kulturalnej poza miejscowością zamieszkania. Najpopularniejsze wskazania przedstawione są w tabeli poniżej.

[8] Każdy badany mógł udzielić dowolną liczbę odpowiedzi.

Tabela 6. Czy w ciągu ostatniego roku zdarzyło się Pan(i) uczestniczyć w jakimkolwiek wydarzeniu kulturalnym w poniższych miejscowościach z terenu gminy lub miasta Kolno?

Miejscowość	Liczba wskazań
Lachowo	29
Miasto Kolno	28
Borkowo	28
Kozioł	25
Czerwone	24
Zabiele	23
Janowo	14
Kumelsk	12

Źródło: opracowanie własne, N=70[9]

Wydaje się, że w tym miejscu należy ponownie zwrócić uwagę na pozycję miasta Kolno, które nie dominuje w rankingu. Podobna liczba badanych odwiedziła wydarzenie kulturalne w Kolnie, Lachowie czy Borkowie. Po drugie, wydaje się, że wśród wsi gminy Kolno znajduje się przynajmniej kilka takich, które mogą pełnić rolę liderów aktywności kulturalnej: Borkowo, Czerwone, Kozioł, Lachowo, Zabiele. Są to jednocześnie miejscowości, w których znajdują się instytucje kultury: Gminna Biblioteka Publiczna wraz z punktami bibliotecznymi, Centrum Kultury Gminy Kolno oraz jego świetlice.

Istotne w tym wypadku wydaje się również prześledzenie aktywności kulturalnej odbiorców na obszarze gminy. Niemal 2/3 (64,3%) badanych zadeklarowało, że w ciągu ostatniego roku uczestniczyło w wydarzeniach kulturalnych przynajmniej w dwóch miejscowościach na terenie gminy lub w mieście Kolno. Co prawda, stosunkowo niewielka liczba badanych, z których nie wszyscy ujawnili swoją miejscowość zamieszkania, utrudnia wyciąganie mocnych wniosków, niemniej warto zwrócić uwagę na kilka prawidłowości. Po pierwsze, nie wszyscy potencjalni uczestnicy kultury są równie mobilni. Na podstawie odpowiedzi respondentów można zauważyć silną korelację (r Pearsona = 0,62) pomiędzy wiekiem badanych, a liczbą miejscowości, w których uczestniczyli w wydarzeniach kulturalnych. Można przypuszczać, że młodzież, w porównaniu ze starszymi badanymi ma

[9] Każdy badany mógł udzielić dowolną liczbę odpowiedzi.

ograniczone możliwości poruszania się po terenie gminy, związane np. z brakiem własnych środków transportu, koniecznością polegania na starszych (rodzicach, opiekunach), obowiązkami związanymi ze szkołą. Tym samym, istotne wydaje się, aby oferta skierowana przede wszystkim do dzieci i młodzieży była jak najbardziej rozdrobniona i nie musiała wiązać się z pokonywaniem dużych odległości. Po drugie, istnieje również słaba korelacja pomiędzy mobilnością, a poziomem życia (r Pearsona = 0,2). Badani, którzy deklarują, że ich sytuacja ekonomiczna jest trudna nieco rzadziej niż inni uczestniczyli w wydarzeniach kulturalnych poza miejscowościami swojego zamieszkania. Wreszcie po trzecie, okazało się, że dla większości badanych zamieszkujących miejscowości w północno i północno-wschodniej części gminy (np. Bialiki, Filipki Małe, Glinki, Okurowo, Wykowo, Żebry), podstawowym ośrodkiem wydarzeń kulturalnych jest wieś Lachowo, ewentualnie Kumelsk. Badani ci niemal nie deklarowali swojej obecności w miejscowościach w zachodniej części gminy (Borkowo, Czerwone, Kozioł, Zabiele). W tym kontekście zasadne może okazać się wzmacnianie potencjału kulturowego miejscowości Lachowo jako głównego ośrodka kultury dla północnej i wschodniej części gminy.

W związku z istotną rolą Centrum Kultury Gminy Kolno w lokalnym życiu kulturalnym, cała bateria pytań została poświęcona opiniom na temat jego działalności. W pierwszej kolejności badani zostali spytani o to, jak ogólnie oceniają ofertę kulturalną przygotowaną przez tę instytucję. Oceny, przedstawione na wykresie poniżej, okazały się bardzo przychylne. Ponad 80% badanych oceniło CKGK dobrze lub bardzo dobrze, tylko nieco powyżej 10% słabo lub bardzo słabo. Pomimo niewielkiej liczby wskazań można zauważyć, że badani, którzy ocenili CKGK słabiej niż na ocenę dobrą są nieco młodsi (średnia wieku 23 lata, przy średniej 31 lat dla całej grupy respondentów), oraz w większości pochodzą z miejscowości północnej i wschodniej części gminy (Bialiki, Brzozowo, Glinki, Kowalewo, Lachowo, Wykowo). Wiążąc te wskazania z kwestiami poruszanymi wcześniej, można wysnuć hipotezę o stosunkowo słabszym poziomie oferty w tej części gminy, co szczególnie może doskwierać młodzieży, mniej mobilnej od przedstawicieli starszych pokoleń.

Wykres 7. Jeśli korzysta Pan(i) z wydarzeń lub zajęć organizowanych przez Centrum Kultury Gminy Kolno (CKGK), proszę zaznaczyć jak ogólnie ocenia Pan(i) jego ofertę?

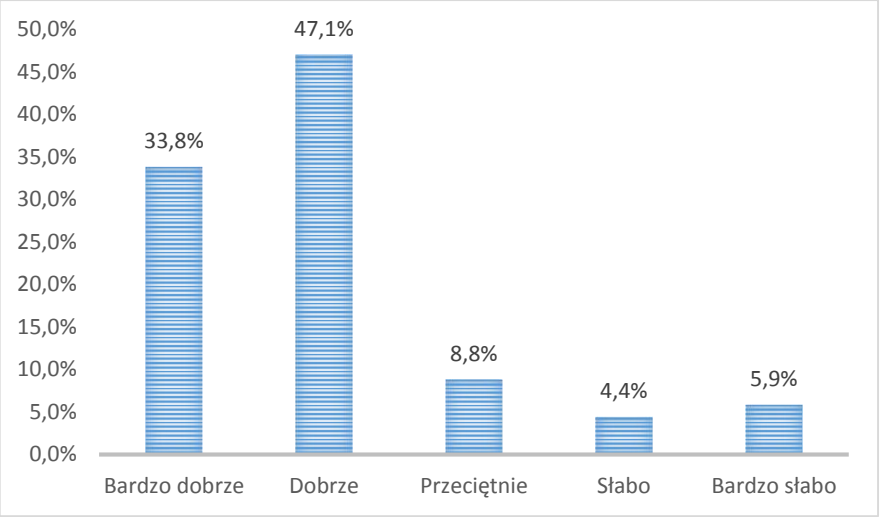

Źródło: opracowanie własne, N=68

Osoby, które przynajmniej sporadycznie korzystają z oferty CKGK, miały również za zadanie ustosunkować się do szeregu opinii na temat Centrum w skali od zdecydowanie się zgadzam, do zdecydowanie się nie zgadzam. Ta bateria pytań miała na celu stworzenie bardziej pogłębionego obrazu tej instytucji w oczach społeczności lokalnej.

Opinie na temat CKGK były w większości pozytywne. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że przy większości ze zdań, do których należało się ustosunkować, wysokie wskaźniki miały odpowiedzi neutralne „ani się zgadzam, ani się nie zgadzam" oraz faktyczne rezygnacje z odpowiedzi, czyli deklaracje „nie wiem/trudno powiedzieć", bądź brak zaznaczonej jakiejkolwiek odpowiedzi (suma tych wskazań waha się w poszczególnych przypadkach od 27% do 40%). Można to potraktować jako pewną sugestię, że CKGK dla pewnej, istotnej grupy badanych mieszkańców nie posiada wyrazistego wizerunku, trudno jest powiedzieć coś na jego temat w sposób kategoryczny. Pośrednio potwierdza to rozstrzał odpowiedzi na stwierdzenie „CKGK nie zmienia się zbytnio". Podczas gdy 39% badanych zgadza się z twierdzeniem, podobna liczba (42%) jest zdania przeciwnego, a 19% wydaje się niezdecydowana. Zbiorcze wyniki zostały zaprezentowane w tabeli poniżej (w tym przypadku nie wzięto pod uwagę braków danych).

Tabela 7. Opinie dotyczące Centrum Kultury Gminy Kolno.

	Odpowiedzi w procentach						
	Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam	Nie wiem / trudno powiedzieć	SUMA:
CKGK to instytucja o której mam dobre zdanie	0	2	7	23	66	2	100
CKGK wspiera ważne i potrzebne akcje dla społeczności lokalnej	2	4	7	29	55	4	100
CKGK to instytucja, dzięki której częściej korzystam z kultury	2	0	13	34	50	2	100
W CKGK każdy znajdzie coś dla siebie	0	4	6	44	43	4	100
CKGK to instytucja, która nie zmienia się zbytnio	15	27	15	29	10	4	100
CKGK to instytucja, w której wypada bywać	4	4	19	26	44	4	100
Do CKGK uczęszcza wiele osób, które znam	2	5	13	22	53	5	100
Budynek CKGK jest dobrze przystosowany do odbioru kultury	0	5	11	36	41	7	100
Świetlice CKGK są dobrze przystosowane do odbioru kultury	2	7	14	38	36	4	100

Źródło: opracowanie własne, N=70.

Większość badanych (84%) zgadza się, że CKGK wspiera ważne i potrzebne akcje dla społeczności lokalnej. Taki sam odsetek uważa, że dzięki CKGK częściej korzysta z kultury (nie zgadza się z tym stwierdzeniem 31,6% badanych), a 87% uważa, że w tej instytucji każdy może znaleźć coś dla siebie. W przypadku pozostałych kategorii, pozytywne opinie wyniosły ponad 70%.

Jedną z kluczowych kwestii dla poziomu aktywności kulturalnej jest skuteczność przekazywania informacji o wydarzeniach pomiędzy organizatorami, a potencjalnymi odbiorcami. Na pytanie o to, skąd czerpią informacje o wydarzeniach, respondenci w pierwszej kolejności wspominali o stronach internetowych (69%), a następnie o portalach społecznościowych (np. Facebook) oraz informacjach przekazywanych tak zwaną pocztą

pantoflową, przez znajomych i rodzinę. Kanałem otrzymywania wiadomości o wydarzeniach dla większości badanych nie są natomiast stacje radiowe i telewizyjne, nawet te działające lokalnie. Dokładne wyniki zaprezentowano na wykresie poniżej.

Wykres 8. Skąd czerpie Pan(i) wiedzę na temat wydarzeń kulturalnych organizowanych w gminie Kolno?

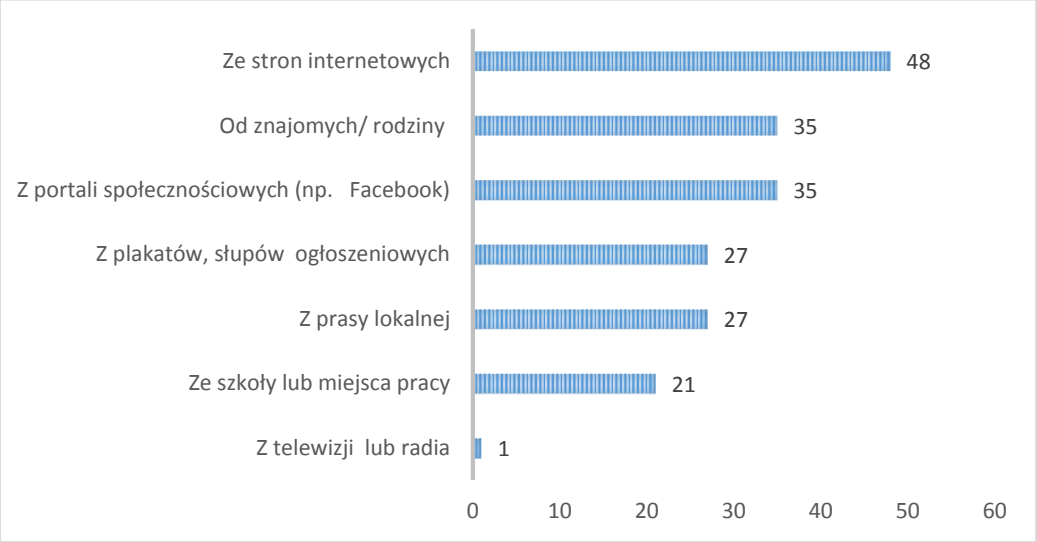

Źródło: opracowanie własne, N=70[10]

Odpowiedzi na powyższe pytanie warto spróbować zinterpretować nieco dokładniej. Z pewnością zwraca uwagę wysoki odsetek wskazań na przekaz w przestrzeni wirtualnej – strony internetowe oraz portale społecznościowe. Prawdopodobnie odsetek osób korzystających regularnie z Internetu jest dla całej gminy nieco niższy[11], ale zwraca uwagę fakt, że w badanej grupie Internet nie jest medium pokoleniowym, zdominowanym przez najmłodszych. Średnia wieku korzystających z tych form otrzymywania informacji nie odbiega od średniej w całej badanej grupie. Jedynym medium, przy którym wskazania różnicowały się wraz z wiekiem była lokalna prasa, popularniejsza wśród starszych respondentów. Ustalono również, ze poziom wykształcenia badanych nie wpływa na ich preferencje dotyczące kanałów przekazu informacji. Należy natomiast zauważyć wysoką pozycję tak zwanej poczty pantoflowej. Uznać można, że wzajemne informowanie się mieszkańców o wydarzeniach ma

[10] Każdy badany mógł udzielić dowolną liczbę odpowiedzi.
[11] Według danych CBOS, w 2015 r. regularnie korzystało z Internetu 56% polskich wsi, 57% osób wykonujących zawód rolnika. Za: *Internauci 2015,* http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_090_15.PDF (stan: 9.05.2017).

swoje plusy – informacja od bliskiej osoby może być jednocześnie zachętą do uczestnictwa w wydarzeniu, tym bardziej, że duża część odbiorców kultury nie lubi lub nie chcę robić tego w pojedynkę. Z drugiej jednak strony, taki kanał komunikacji może okazać się zawodny w przypadku większych grup odbiorców – informacja rozprzestrzenia się stosunkowo wolno, może być mylna lub niewystarczająca, potencjalnie wyklucza mieszkańców pozostających poza środowiskami kulturotwórczymi itd. Tym samym wydaje się, że w celu polepszenia komunikacji dotyczącej oferty kulturalnej, organizatorzy powinni przede wszystkim rozwijać równolegle system osobistego przekazywania informacji oraz częste i przejrzyste publikowania w Internecie (strony oraz profile Facebook organizatorów). Prasa lokalna może natomiast służyć informowaniu o wydarzeniach skierowanych przede wszystkim do starszych pokoleń mieszkańców gminy.

Kolejna bateria pytań dotyczyła lokalnego kapitału społecznego i kulturowego. Miały one na celu ustalenie zakresu oddolnej aktywności mieszkańców w sferze kultury, działalności organizacji pozarządowych lub grup nieformalnych. W tym miejscu jeszcze raz warto podkreślić, że wyniki badania ilościowego nie są reprezentatywne dla całej populacji gminy, niemniej dobór próby do badania sugeruje, że przebadani mieszkańcy należą do bardziej zainteresowanej kulturą i aktywniejszej na tym polu części społeczności.

Niemal 40% badanych zadeklarowało, że udzielają się jako członkowie zespołów amatorskich, klubów, kółek zainteresowań, chórów itp. Poproszeni o sprecyzowanie ich aktywności, pojawiły się odpowiedzi o zajmowaniu się twórczością ludową i rękodziełem, udziałem w Ochotniczej Straży Pożarnej, Kołach Gospodyń Wiejskich, działalnością harcerską oraz pomocą w organizacji wydarzeń kulturalnych. Wśród tych osób średnia wieku wynosiła 40 lat i była wyraźnie wyższa niż w całej badanej populacji (31 lat). Znacząco wyższy był również poziom ich wykształcenia – 2/3 z nich miało wykształcenie przynajmniej średnie, w całej badanej populacji było to 45%. Jeśli chodzi o miejsce zamieszkania, większość badanych wskazywało na miejscowości, które zostały wspomniane wcześniej jako miejsca największej aktywności kulturalnej w gminie: Zabiele, Lachowo, Kozioł, Czerwone, Kolno, Janowo. Połowa badanych, którzy zadeklarowali swoją aktywność uznało się jednocześnie za twórców kultury.

Ponad połowa respondentów (51%) zadeklarowało, że kiedykolwiek brali udział w organizacji wydarzeń kulturalnych na terenie gminy Kolno. Nie wszyscy z tej grupy udzielili odpowiedzi na prośbę o podanie konkretnych wydarzeń, przy których pracowali, uzyskano

jednak łącznie 42 wskazania takich działań. Odpowiedzi te, o różnym stopniu ogólności zostały następnie podzielone na 10 kategorii. Są one stosunkowo szerokie i skupiają się głównie na formie wydarzeń (np. konkursy, festyny, pikniki) lub docelowym odbiorcy (zajęcia dla dzieci). Wyjątek stanowi kilka konkretnych wydarzeń (np. Dożynki, Noc Świętojańska), które zostały wyodrębnione ze względu na stosunkowo dużą liczbę wskazań oraz wagę tych imprez w lokalnym kalendarzu kultury.

Odpowiedzi sugerują, że badani często włączają się w organizację takich typów wydarzeń, w których sami chętnie uczestniczą. Z jednej strony są to typowe imprezy rozrywkowe, przede wszystkim różnego rodzaju festyny i pikniki, z drugiej obchody świąt czy rocznic.

Tabela 8. Jeśli brał(a) Pan(i) kiedykolwiek udział w organizowaniu wydarzeń kulturalnych na terenie gminy Kolno, proszę wymienić nazwy lub krótko opisać te wydarzenia.

Kategoria wydarzenia	Liczba wskazań
Obchody świąt lub imprezy okolicznościowe	15
Dożynki	7
Inny festyn, bal, piknik	6
Dzień kobiet	4
Zajęcia dla dzieci	3
Noc świętojańska	2
Konkurs	2
Dzień strażaka	1
Wydarzenie sportowe	1
Inne wydarzenie	1

Źródło: opracowanie własne, N=68[12]

Badani zostali również poproszeni o wskazanie, w organizację jakiego rodzaju wydarzeń chcieliby lub mogli włączyć się osobiście. Na to pytanie uzyskano jedynie kilka wskazań, które trudno jest jednoznacznie skategoryzować. Najczęściej, trzykrotnie pojawiła się kwestia organizacji zajęć i wydarzeń sportowych. Poza tym zadeklarowano następujące propozycje: zajęcia dotyczące śpiewania, literatury, rękodzieła, imprezy historyczne, religijne.

Zakładając, że wśród respondentów znajdą się w dużej mierze osoby zainteresowane lokalnym życiem kulturalnym, zadano im również pytanie, czy znają osobiście osoby zajmujące

[12] Każdy badany mógł udzielić maksymalnie trzech odpowiedzi.

się tworzeniem oferty kulturalnej w gminie oraz czy znają organizacje pozarządowe lub prywatne firmy działające lokalnie w tym sektorze. Pytanie to miało przede wszystkim pokazać, czy osoby tworzące kulturę oraz zainteresowane nią rozpoznają się nawzajem lub tworzą względnie ścisłą sieć czy też pozostają raczej zbiorowością nawzajem dla siebie anonimową.

Respondenci zapytani o to, kim z zawodu są znane im osoby tworzące lokalną ofertą kulturalną, zwracali uwagę przede wszystkim na 4 kategorie (każda z nich otrzymała minimum 5 wskazań): pracowników CKGK, pracowników biblioteki, nauczycieli oraz urzędników. Poza tym pojawiły się jeszcze pojedyncze wskazania na księży, strażaków, działaczy organizacji pozarządowych oraz osoby niepracujące. Jedynie 30% badanych rozpoznaje jakiekolwiek przedsiębiorstwa lub organizacje pozarządowe zajmujące się kulturą w gminie Kolno. Z drugiej strony należy zauważyć duży odsetek wskazań „nie wiem" lub braków odpowiedzi (33%), co może sugerować, że badani nie są zainteresowani lub nie są poinformowani na temat działalności tych podmiotów jako (współ)organizatorów wydarzeń, w których uczestniczą. Niewykluczone, że sytuacja mogłaby się zmienić pod wpływem intensywniejszych akcji informacyjnych i promocyjnych ze strony tych podmiotów.

Badani zostali również poproszeni o wymienienie znanych sobie przedsiębiorstw lub organizacji pozarządowych, co miało pokazać, które z nich są z punktu widzenia mieszkańców najbardziej widoczne, rozpoznawalne, a więc które prawdopodobnie dysponują wystarczająco dużym potencjałem do animowania kultury na poziomie gminy. Najczęściej wskazywane organizacje zostały zaprezentowane w tabeli poniżej.

Tabela 9. Znajomość organizacji pozarządowych działających w gminie Kolno w sferze kultury.

Lp.	Nazwa organizacji	Liczba wskazań
1.	Stowarzyszenie Kafcuki	5
2.	Ochotnicze Straże Pożarne	4
3.	Stowarzyszenie na rzecz rozwoju gminy Kolno „Integracja"	4
4.	Towarzystwo „Jan z Kolna"	3
5.	Nicewicz – Zakład Stolarski	2

Źródło: opracowanie własne, N=14[13].

[13] Każdy badany mógł udzielić dowolną liczbę odpowiedzi.

Tylko 2/3 badanych, którzy zadeklarowali znajomość jakiegoś podmiotu komercyjnego lub pozarządowego zajmującego się kulturą, potrafiło wskazać konkretną nazwę. Ponadto, część badanych miało problemy z odpowiedzią na to pytanie, traktując np. jako organizację trzeciego sektora lub przedsiębiorstwo CKGK lub Bibliotekę. Jest to, być może, pośredni wskaźnik słabości lokalnych organizacji pozarządowych, które są słabo rozpoznawalne pod swoimi szyldami. Co więcej, wydaje się, że mieszkańcy gminy nie rozpoznają organizacji pozarządowych jako silnego i spójnego środowiska, które podejmuje wspólne działania w zakresie kultury.

Zamiast podsumowania przytoczyć można jeszcze odpowiedzi na pytanie o największe walory gminy Kolno w sferze kultury. Na 19 osób, które udzieliły odpowiedzi[14], 11 wskazało na dobrze wyszkoloną kadrę kultury, 7 osób na bogatą ofertę kulturalną, 5 osób na nowoczesną infrastrukturę. Jeżeli można wyciągnąć jakiekolwiek wnioski z tak nielicznej liczby wskazań, to chyba przede wszystkim takie, że dużym potencjałem rozwoju lokalnej kultury w gminie Kolno, jest kapitał ludzki. Z drugiej strony, wciąż niewykorzystanym polem rozwoju może być oddolna aktywność obywatelska, np. poprzez działalność w grupach nieformalnych lub organizacjach pozarządowych – na aktywność takich organizacji jako walor gminy Kolno wskazało jedynie 5 badanych.

Badanie jakościowe

W celu pogłębionej analizy życia kulturalnego w gminie zespół badawczy wykorzystał również technikę jakościową opartą na bezpośrednich interakcjach badaczy z diagnozowanymi grupami w formie warsztatów zgodnie z metodologią badań w działaniu. Dodatkowym aspektem tego typu działań jest tworzenie przestrzeni do sieciowania, integrowania społeczności.

Celem prowadzonych spotkań było:

1. odkrywanie potencjału miejscowości/gminy w następujących sferach: potencjał społeczny, potencjał kulturowy, potencjał przyrodniczy, potencjał techniczny;
2. mapowanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców odnośnie oferty społeczno-kulturalnej w gminie;

[14] Każdy badany mógł udzielić dowolną liczbę odpowiedzi.

3. stworzenie przestrzeni do wymiany opinii oraz twórczego kreowania pomysłów na wspólne przedsięwzięcia.

Przebieg warsztatów w każdej miejscowości opierał się na zbliżonym scenariuszu. Na początku uczestnicy pracując w podgrupach, przy użyciu map, dokonywali szczegółowej analizy potencjału swojego sołectwa/gminy w następujących sferach:

- potencjał społeczny, w tym funkcjonujące organizacje pozarządowe, aktywne grupy, liderzy lokalni, autorytety;
- potencjał kulturowy, w tym odbywające się cyklicznie wydarzenia kulturalne, twórcy, zespoły artystyczne, tradycje, stałe zajęcia w domu kultury;
- potencjał przyrodniczy, w szczególności ciekawe miejsca, atrakcje turystyczne;
- potencjał techniczny, to jest zasoby materialne, infrastruktura, w tym budynki i ich wyposażenie.

Następnym punktem była analiza potrzeb i pomysłów na działania społeczno-kulturalne skierowane do poszczególnych grup społecznych takich jak: dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy. Mapowanie oczekiwań obejmowało następujące aspekty: infrastruktura oraz rodzaj zajęć czy przedsięwzięć, w których chcieliby uczestniczyć mieszkańcy.

Analiza potencjałów i zasobów w gminie Kolno

O potencjale poszczególnych miejscowości w gminie mieszkańcy wypowiadali się chętnie. Zwykłe pytanie o to, co lubią w swojej miejscowości, wskazywało na to, że w większości cenią sobie życie w tym właśnie miejscu. W wypowiedziach podkreślana była otwartość ludzi na siebie, życzliwość, pogoda ducha. Od 7-8 lat obserwowany jest wśród mieszkańców gminy wzrost zaangażowania w różne inicjatywy, nowe „tchnienie". Ludzie zaczęli wychodzić z domów, organizować zespoły muzyczne, koła gospodyń wiejskich. Jak ujęła to jedna z uczestniczek: „*Podoba mi się, że można spotykać się z ludźmi, poznawać nowe rzeczy, odkrywać swoje talenty*" (mieszkanka Czerwonego). Z przeanalizowanego materiału dotyczącego działalności Centrum Kultury Gminy Kolno wynika, że wiele wydarzeń i imprez jest współorganizowanych przez różne grupy z terenu całej gminy. W szczególności dużym zaangażowaniem wykazują się koła gospodyń wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne oraz działające na terenie gminy zespoły muzyczne. „*Ludzie są zaangażowani w działania, nie ma problemu ze skrzyknięciem się do czegokolwiek*" (mieszkaniec Janowa). Zauważana przez mieszkańców jest również współpraca Centrum Kultury z okolicznymi szkołami.

Istotnym czynnikiem warunkującym aktywność kulturalną w gminie Kolno są placówki kulturalne, w szczególności biblioteki oraz świetlice znajdujące się w większych miejscowościach. Centrum Kultury Gminy Kolno prowadzi swoją działalność w formie świetlic w miejscowościach: Czerwone, Zabiele, Lachowo, Borkowo i Brzozowo. Główna siedziba Centrum mieści się w Koźle.

Na stronie internetowej znajdujemy również informację, że w ramach Centrum funkcjonuje Rada Programowa składająca się z mieszkańców gminy, która jest społecznym organem doradczym i opiniodawczym w programowaniu działalności merytorycznej Centrum Kultury. Wskazuje to na otwartość osób zarządzających na głos i potrzeby społeczności lokalnej.

Potencjał społeczny

W gminie Kolno działają nieliczne organizacje pozarządowe i jak wynika z badania ankietowego, są one dość słabo znane mieszkańcom. Z pewnością daje się dostrzec aktywność dwunastu jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, Związku Harcerstwa Polskiego,

Stowarzyszenia KaFcuki, Stowarzyszenia na rzecz rozwoju Gminy Kolno Integracja, lokalnych zespołów sportowych. Aktywne są też grupy nieformalne, takie jak: koła gospodyń wiejskich (Janowo, Borkowo, Zabiele, Kumelsk, Zaskrodzie, Czerwone), młodzieżowe drużyny pożarnicze (Czerwone, Zabiele, Lachowo, Kumelsk) czy seniorzy. Wspomniana została również działalność sołtysów i rad sołeckich, parafii, w tym aktywnych księży, a także przedsiębiorców.

Warto również wyszczególnić potencjał osobowy wskazywany przez uczestników warsztatów. Zostali oni poproszeni o wymienienie liderów lokalnych, autorytetów, artystów, którzy mają wpływ na to, co dzieje się w gminie w zakresie aktywności społeczno-kulturalnej. Ich spis stanowi załącznik nr 1.

Istnieje także na terenie gminy kilka zespołów muzycznych: Dożynkersi, Czerwieniacy, Magnum Noli, ME&TBD, Zabielanki. Wśród nich są zarówno zespoły ludowe, jak też rockowe. Koncertują nie tylko na terenie gminy, ale również zapraszane są na wydarzenia w innych częściach regionu.

Kluczowe wydarzenia kulturalne

Centrum Kultury prowadzi stałą działalność z zakresu edukacji kulturowej, poprzez stałe zajęcia teatralne, muzyczne i plastyczne w szkołach i świetlicach. Organizuje także ferie zimowe i półkolonie, z których w 2016 r. skorzystało 300 dzieci. Jednakże znaczna część uczestników warsztatów jako potencjał gminy wskazywała wydarzenia o charakterze cyklicznym odbywające się w różnych sołectwach. Wśród nich pojawiły się m.in. wydarzenia związane z kalendarzem rolniczym lub odwołującym się do zwyczajów i obyczajów świątecznych. Wśród nich ważną rolę odgrywają: Noc Świętojańska w Koźle, Dożynki, spotkania opłatkowe, koncert kolęd, Dzień Kobiet, Dzień Seniora. Noc Świętojańska ma zdaniem mieszkańców duży potencjał, w opinii niektórych nie do końca wykorzystany. Drugą kategorię ważnych wydarzeń stanowią te o charakterze patriotycznym. Tutaj można przywołać coroczne uroczystości w miejscu pamięci w Janowie związane z rozwiązaniem 110 Pułku Ułanów, obchodzenie Święta Niepodległości, organizowany w Zabielu Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych „Tropem Wilczym" (z Zabiela pochodzi jeden z tzw. żołnierzy wyklętych por. Hieronim Rogiński „Róg"). Kolejne wymieniane przez mieszkańców wydarzenia to Dni Rodziny, Dzień Dziecka lub podobnego rodzaju wydarzenia w formie festynów i pikników, odbywające się w różnych miejscowościach. Ostatni typ wydarzeń to imprezy sportowe: rajdy rowerowe,

zawody OSP, turniej piłki halowej, jesienne biegi. Prowadzone jest też kino plenerowe oraz organizowane wycieczki.

Potencjał przyrodniczy i turystyczny

Teren gminy Kolno, leżący w sąsiedztwie krainy Wielkich Jezior Mazurskich, posiada też doceniane przez mieszkańców walory przyrodnicze. Jest to pogranicze Puszczy Kurpiowskiej[15], z obszarami Natura 2000, gdzie można spotkać ciekawe gatunki fauny i flory, m.in. rzadkie ptaki – bociana czarnego, nurogęś, kraskę. Na terenie gminy znajdują się też wydmy polodowcowe i głazy narzutowe. Ważną rolę odgrywa rzeka Pisa. W miejscowości Kozioł, przez którą przepływa rzeka, mieści się hotel z dobrym zapleczem. Obiekt dysponuje kortami tenisowymi, boiskami sportowymi, możliwością skorzystania z masażu i sauny. Na terenie hotelu znajduje się też park linowy i kolejka tyrolska. W ofercie hotelu są turnieje strzeleckie, spływy kajakowe, przejażdżki konne, zajęcia kulinarne, wycieczki po Kurpiowszczyźnie oraz Krainie Wielkich Jezior Mazurskich. W hotelu mają również miejsce półkolonie dla dzieci z gminy Kolno. Poza tym w Koźle działa harcówka i organizowane są obozy harcerskie. We wsi są też pozostałości po browarze, obecnie niezagospodarowane. W miejscowości Truszki znajdują się pozostałości osady z X wieku.

Potencjał infrastrukturalny

Wraz z mieszkańcami obecnymi podczas spotkań analizowane były również zasoby materialne poszczególnych miejscowości, które mogą służyć lokalnej społeczności do realizacji

[15] Interesujące, że Kurpiowszczyzna pojawiła się w wypowiedziach uczestników tylko w kontekście przyrodniczym, a nie kulturowym. Z jednej strony, teren gminy nie należy jednoznacznie do Kurpi, ale związki z tą krainą kulturową są skądinąd w gminie Kolno widoczne, np. poprzez: 1. działalność Towarzystwa Jan z Kolna, nastawionego m. in. na promocję Kurpiowszczyzny, a zignorowanego podczas spotkań (Towarzystwo pojawiło się jednak wśród odpowiedzi w badaniu ilościowym); 2. Ofertę hotelu w Koźle nawiązującą do tradycji kurpiowskich; 3. Opracowania popularnonaukowe, opisujące Kolno jako miasto o charakterze mazowiecko-kurpiowskim. Por. artykuł prof. Adama Dobrońskiego *Czy Amerykę odkrył Jan z Kolna?* http://plus.wspolczesna.pl/magazyn/a/czy-ameryke-odkryl-jan-z-kolna,11587040. Wydaje się, że refleksyjne odniesienie się do kwestii wykorzystania elementów kultury kurpiowskiej powinno być jednym z elementów długofalowych działań kulturalnych w gminie.

działań społeczno-kulturalnych. Mieszkańcy identyfikowali potencjał techniczny, tj. infrastrukturę, w tym budynki, obiekty, wyposażenie.

Tabela 10. Zasoby infrastrukturalne w poszczególnych miejscowościach gminy Kolno.

Czerwone	Centrum Kultury Gminy Kolno – nowoczesny budynek świetlicy, duża sala, zaplecze kuchenne, na piętrze biblioteka, sale wykorzystywane przez seniorów; szkoła, przedszkole, plac zabaw, OSP, pomnik przez budynkiem świetlicy
Kozioł	kościół, bunkry, ścieżka rowerowa, wzgórze św. Brunona, harcówka, Przelewy – miejsce Nocy Świętojańskiej, świetlica CKGK, Hotel Kozioł (www.hotelkoziol.pl) z infrastrukturą hotelową, konferencyjną, sportową
Lachowo	kościół, przedszkole, plac zabaw, boisko sportowe, leśnictwo
Borkowo	kościół, szkoła, przedszkole, biblioteka, plac zabaw, bunkry (przez teren gminy przechodziła linia Mołotowa), remiza
Zabiele	kościół, szkoła, przedszkole, plac zabaw, remiza, miejsce spotkań pod sklepem („nysa”), miejsce straceń Żydów w czasie II Wojny Światowej (Kolimagi), Karczma Rogiński, Dwór Rogiński, wóz strażacki
Janowo	remiza, szkoła, wiatrak holenderski, boisko, plac zabaw
Łosewo	cmentarz wojenny
Wincenta	cmentarz wojenny, komora celna (obecnie mieszkania), restauracja

Świetlice posiadają nagłośnienie, sprzęt multimedialny, sprzęt sportowy i wyposażenie biurowe. W Zabielu, Lachowie i Borkowie są też sceny. Wyposażenie tych obiektów zdaniem rozmówców jest dość ubogie, a CKGK od lat stara się doposażyć je w nowe urządzenia, korzystając z różnych środków zewnętrznych. W Czerwonem brakuje sceny, gdzie mogłyby odbywać się koncerty.

Ocena aktywności społeczno-kulturalnej mieszkańców

Jak wspomniano na początku niniejszego rozdziału, uczestnicy spotkań dostrzegają pewne ożywienie w społeczności gminy, jeśli chodzi o ich aktywność. Pozytywnie wypowiadają się na temat osób w wieku senioralnym, które bardzo angażują się w życie lokalne. Powstają nowe grupy muzyczne, prowadzona jest również działalność międzypokoleniowa (np. współpraca dzieci i seniorów z zespołu Czerwieniacy w ramach projektu „Podlaski Pomost Kultury w 2016 r.). Problematyczne zdaniem części uczestników jest to, że z oferty kulturalnej korzystają ciągle te same osoby. Oznacza to, że ciągle spora grupa mieszkańców jest zamknięta na tego rodzaju działania - nie zna oferty kulturalnej w gminie lub nie uważa jej za atrakcyjną.

Potrzeby i oczekiwania mieszkańców

Podczas warsztatów mieszkańcy mogli się podzielić swoimi marzeniami i oczekiwaniami odnośnie oferty kulturalnej. Z uwagi na to, że na spotkaniach obecna była zarówno młodzież, jak też dorośli, w tym posiadający małe dzieci, a także osoby starsze, zebrane opinie mogą być w pewien sposób odzwierciedleniem potrzeb wybranych grup wiekowych, choć zapewne w większym stopniu są to oczekiwania osób już aktywnych, korzystających z obecnej oferty niż osób, które nie uczestniczą w wydarzeniach.

Tabela nr 11. Potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

Grupa docelowa	Rodzaj aktywności
Dzieci	zajęcia taneczne, sportowe, pikniki, bale przebierańców, warsztaty przyrodnicze, taneczne, recytatorskie, wyjazdy do zoo, rajdy rowerowe, gry terenowe i planszowe, prezentacja zawodów, głośne czytanie dzieciom, pokazy filmów, warsztaty dobrego zachowania przy stole
Młodzież	dyskoteki, warsztaty taneczne i muzyczne, spływy kajakowe i inne wycieczki, kurs fotograficzny, warsztaty kosmetyków naturalnych, pokazy filmowe Potrzebna infrastruktura: siłownia pod chmurką

Dorośli	warsztaty teatralne, muzyczne, spotkania autorskie, wystawy, zumba, festyny, nauka tańca (towarzyski, latynoamerykański, raczej dla pań), giełda pomysłów kulinarnych (wymiana, współpraca), karaoke, zabawa ludowa przy muzyce na żywo, warsztaty poszukiwania korzeni (drzewa genealogiczne), warsztaty biżuterii Potrzebna infrastruktura: siłownia pod chmurką, ścieżki rowerowe, amfiteatr w Koźle na Przelewach
Seniorzy	koncerty wyjazdowe, kabarety, spotkania teatralne, UTW, zajęcia gimnastyczne, warsztaty wokalne, modelarskie, spotkania autorskie, warsztaty taneczne, fotograficzne, kulinarne, tworzenia z gliny, warsztaty multimedialne (obsługa technologii), warsztaty wikliniarskie, pokazy filmów

Z powyższego zestawienia wynika, że oczekiwania odnoszą się do wielu rodzajów aktywności, począwszy od kwestii rekreacyjnych (siłownia pod chmurką, rajdy, wycieczki, zajęcia sportowe) oraz imprez masowych. Niemal w każdej grupie wiekowej obecne jest oczekiwanie dotyczące pokazów filmowych. Da się jednak także zauważyć potrzebę udziału w różnego rodzaju warsztatach, gdzie nie jest się tylko biernym widzem/odbiorcą, ale aktywnym (współ)twórcą – w czasie spotkań wymieniano m. in. warsztaty teatralne, tworzenia z gliny, fotograficzne itp.

Wnioski i rekomendacje

Poniżej zostały przedstawione najistotniejsze – zdaniem Autorów – wnioski z przeprowadzonych badań wraz z proponowanymi rekomendacjami – rozwiązaniami, które mogłyby pozytywnie wpłynąć na kondycję kultury w gminie Kolno.

Wnioski	Rekomendacje
Stosunkowo wysoka liczba występów zespołów amatorskich, kół i klubów oraz ich	Dbanie o poziom amatorskiego ruchu artystycznego poprzez umożliwianie

członków może sugerować dość wysoki potencjał kulturotwórczy mieszkańców gminy Kolno, który mógłby posłużyć rozwojowi kultury w społeczności lokalnej.	artystom prezentacji swojej twórczości, ale również ułatwianie podnoszenia kompetencji oraz możliwości inspirowania się i poznawaniem dobrych praktyk (szkolenia, wymiany, wizyty studyjne itp.)
W organizacjach pozarządowych i grupach nieformalnych zainteresowanych kulturą działa przynajmniej kilkadziesiąt osób z różnych pokoleń (z przewagą osób w średnim wieku) i różnej płci. Z pewnością jest to dość istotny potencjał, który należy brać pod uwagę przy projektowaniu lokalnej polityki kulturalnej.	Włączanie jak najszerszych środowisk lokalnych do tworzenia krótko- i długoterminowych planów działania w kulturze. Podejmowanie prób zacieśniania współpracy pomiędzy instytucjami kultury i środowiskiem pozarządowym poprzez organizowanie wspólnych wydarzeń lub platform współpracy (np. rad programowych). Warto wzmacniać kompetencje liderów lokalnych i ich organizacji, w zakresie tworzenia projektów, pozyskiwania finansów na ich realizację.
Sąsiadujące z gminą wiejską miasto Kolno nie zagospodarowuje większości aktywności kulturalnej badanych mieszkańców okolicznych wsi.	Warto dbać o komplementarność ofert kulturalnych na terenie gminy i miasta Kolno.
Poszczególne grupy mieszkańców gminy mają różne możliwości dotarcia do interesujących ich wydarzeń kulturalnych. Wydaje się, że najmniej możliwości aktywnego poszukiwania kultury mają dzieci i młodzież oraz osoby o trudniejszym położeniu ekonomicznym.	Istotne wydaje się, aby oferta skierowana przede wszystkim do dzieci i młodzieży była jak najbardziej rozdrobniona i nie musiała wiązać się z pokonywaniem dużych odległości.
Dla większości badanych zamieszkujących miejscowości w północno i północno-wschodniej części gminy (np. Bialiki, Filipki	Rekomendujemy systematyczne włączanie mieszkańców poszczególnych miejscowości do organizacji wydarzeń, szczególnie tych na

Małe, Glinki, Okurowo, Wykowo, Żebry), podstawowym ośrodkiem wydarzeń kulturalnych jest wieś Lachowo, ewentualnie Kumelsk. Badani ci niemal nie deklarowali swojej obecności w miejscowościach w zachodniej części gminy (Borkowo, Czerwone, Kozioł, Zabiele).	poziomie sołectw. Zasadne może okazać się wzmacnianie potencjału kulturowego miejscowości Lachowo jako głównego ośrodka kultury dla północnej i wschodniej części gminy.
Wśród dostępnych kanałów informowania o ofercie kulturalnej badani wskazywali przede wszystkim na Internet oraz informacje przekazywane bezpośrednio (pocztę pantoflową). Kanały te są popularne wśród wszystkich grup wiekowych. Informacje prasowe cieszą się popularnością głównie wśród starszych badanych.	W celu polepszenia komunikacji na temat oferty kulturalnej, organizatorzy powinni przede wszystkim rozwijać równolegle system osobistego przekazywania informacji oraz częste i przejrzyste publikowanie w Internecie (strony oraz profile Facebook organizatorów). Prasa lokalna może natomiast służyć informowaniu o wydarzeniach skierowanych przede wszystkim do starszych pokoleń mieszkańców gminy.
Zauważalny jest wzrost aktywności pewnej grupy mieszkańców na terenie gminy, przy jednoczesnej niewielkiej aktywności całego społeczeństwa gminy. W społeczeństwie odczuwalna jest obawa przed wyjściem z domu i aktywnością w społeczności lokalnej.	Warto podjąć działania informacyjne oraz promocyjne, zachęcające do czynnego uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych oraz inwestować w edukację kulturalną młodego pokolenia. Proponujemy również podejmowanie działań animacyjnych w społecznościach lokalnych, szczególnie wśród dorosłych, mających na celu angażowanie do działań społeczno-kulturalnych bez konieczności przychodzenia do domu kultury. Warto podwyższać kompetencje liderów lokalnych w zakresie

	badania potrzeb mieszkańców oraz mobilizowania do działania.
Oczekiwania mieszkańców odnoszą się do wielu rodzajów aktywności począwszy od kwestii rekreacyjnych (siłownia pod chmurką, rajdy, wycieczki, zajęcia sportowe) oraz imprez masowych. Zauważalna jest również potrzeba udziału w różnego rodzaju warsztatach, gdzie nie jest się tylko biernym widzem/odbiorcą, a aktywnym twórcą.	Oferta kulturalna powinna rozwijać się zarówno w kierunku poprawy jakości już funkcjonujących, popularnych wydarzeń kulturalno-rozrywkowych, jak i wprowadzania nowych form, m. in. takich, których skutkiem jest aktywizacja i edukacja kulturowa mieszkańców (takich jak warsztaty). Warto zadbać o ofertę dla każdej grupy wiekowej oraz zapewnić do niej równy dostęp.
Centrum Kultury Gminy Kolno posiada zasób w postaci budynków służących celom kulturalnym, jednakże odczuwalne są istotne braki w zakresie wyposażenia (sprzęt multimedialny, scena, materiały do warsztatów itp.).	Rekomendowane jest uzupełnianie materialnych zasobów i infrastruktury CKGK w celu profesjonalnego działania i możliwości wzbogacania oferty kulturalnej.

Załączniki

Załącznik nr 1

Poniżej zaprezentowano potencjał osobowy, w szczególności listę liderów lokalnych oraz twórców kultury, wskazany przez uczestników warsztatów podczas spotkań warsztatowych w ramach opracowywania niniejszej diagnozy.

Liderzy lokalni:

Maria Buczko, Marcin Sekściński – dyrektor CKGK, Iza Murawska – instruktorka CKGK, Kazimierz Koter – dyrektor szkoły, Krystyna Banach – Stowarzyszenie KaFcuki, Grzegorz Obrowski – komendant OSP Ks. Sławomir Banach, Andrzej Szymański – prezes Stowarzyszenia Kawaleryjskiego im. Podlaskiej Brygady Kawalerii, sołtysi z Kolimag i Zabiela Zakaleń, Józef Bogdan Wiśniewski – wójt Gminy Kolno, Stanisław Rogiński dbający o pamięć historyczną, Leszek Góralczyk – prezes OSP Kumelsk

Twórcy:

Twórcy: Paweł Podeszwik - muzyk, Bernard Ferenc – rzeźba, Sylwester Nicewicz – foto, Józef … – rzeźbiarz, Iza Murawska – rękodzieło, panie od wieńców dożynkowych, Krystyna Bazydło i Bożena Borys – produkcja ozdób z bibuły, palmy wielkanocne, kwiaty, tradycyjne ozdoby świąteczne, Monika Bągard – polonistka z Lachowa, która prowadzi z dziećmi zajęcia teatralne, Andrzej Ałajko – koordynator LZS, Joanna Korwek i Irena Pisiak - wieńce dożynkowe

Załącznik nr 2

Zdjęcia z warsztatów